

Alþingi  
b.t. atvinnuveganefndar  
Austurstræti 8-10,  
150 Reykjavík.

Reykjavík 1. desember 2020

**Efni: Frumvarp til laga um breytingu á lögum um fiskeldi, nr. 71/2008 (vannýttur lífmassi í fiskeldi).**

Arnarlax ehf. hefur falið undirrituðum að koma á framfæri við atvinnuveganefnd Alþingis umsögn og ábendingum vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um fiskeldi, nr. 71/2008 (vannýttur lífmassi í fiskeldi).

Af efni frumvarpsins má ráða að því er ætlað að hafa þau áhrif að umsóknir sem þegar hafa verið lagðar fram um breytingu á rekstrarleyfi vegna vannýtts lífmassa eigi allar að falla niður við samþykki frumvarpsins og óheimilt verði að úthluta auknum lífmassa, á þeim svæðum sem falla undir ákvæðið, með öðrum hætti en þeim sem ákvæðið kveður á um, þ.e. með útboði.

Í frumvarpinu er ekki að finna aðra umfjöllun um lagaskil en tilvísun til álits Tómasar Hrafn Sveinssonar lögmanns, sem hann skilaði til nefndarinnar þann 13. maí 2019 í tilefni meðferð nefndarinnar á frumvarpi til breytinga á lögum um fiskeldi á þeim tíma. Er í frumvarpinu vísað til álitsins um að löggjafinn gæti með „málefnalegum og almennum hætti sett reglur sem breyta skilyrðum sem umsækjendur um opinber leyfi þurfa að uppfylla. Sú breyting geti haft áhrif á umsóknir sem berast stjórnvöldum fyrir gildistöku laga, jafnvel þótt það sé umsækjendum ekki til hagsbóta.“

Rétt er að leggja áherslu á það við nefndina að „málefnalegur og almennur háttur“ er ekki frjálst mat eða án viðmiðana. Mikilvægar viðmiðanir lúta m.a. að jafnræði og lögmætum væntingum þeirra sem stunda atvinnu og hafa lagt fram umsóknir.

Atvinnuveganefnd hefur þegar sett viðmiðanir að þessu leyti er hún ákvað við síðustu lagabreytingar á lögum um fiskeldi að rökstyðja niðurstöðu um lagaskil með eftirfarandi hætti m.a. í tveimur álitum meirihluta. Í öðru þeirra segir m.a. um lagaskil:

*„Nefndarmenn úr ríkisstjórnarflokkunum telja að auk þeirra breytinga sem lagðar eru til af nefndinni sé rétt að gera þá kröfu að umsækjendur hafi lokið málsmeðferð samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum fyrir gildistöku bráðabirgðaákvæðisins eða lagt fram fullnægjandi frummatsskýrslu til Skipulagsstofnunar fyrir sama tíma... ..Telja*

*nefndarmenn úr ríkisstjórnarflokkunum að með þessu sé gætt jafnræðis þeirra aðila sem sannanlega hafa lagt út í kostnað og vinnu vegna fyrirhugaðs fiskeldis. „*

Með ofangreindum rökum færði meirihlutinn viðmiðunarpunktinn við málsmeðferð frá því að lögð hefði verið fram matsáætlun yfir í það að fram væri komin frummatsskýrsla. Áður hafði meiri- og minnihluti lagt fram eftirfarandi rök fyrir viðmiðunarpunkti lagaskila.

*„Fyrir nefndinni kom fram að meðferð þó nokkurra umsókna væri komin á lokastig og myndi niðurfelling umsókna því ónýta mikla vinnu við mat á gögnum, umhverfismat o.fl. sem hefur kostað umsækjendur mikla vinnu og fjármuni.“*

*„Með þessu er gætt að jafnræði þeirra aðila sem sannanlega hafa lagt út í kostnað og vinnu vegna fyrirhugaðs fiskeldis.“*

Í álitni minnihlutans er tekið undir framangreind sjónarmið. Í álitni minnihlutans kemur m.a. eftirfarandi fram:

*„Minni hlutinn tekur undir að eðlilegt er að tekið verði tillit til fjárfestinga og fyrirsjáanleika fyrirtækja í greininni. Þess vegna er rétt að ákveðnar umsóknir sem komnar eru inn í kostnaðarsamt ferli hjá Matvælastofnun haldi sér.“*

Eru fyrrgreind sjónarmið nefndarinnar mikilvæg, enda skiptir máli að ekki sé staðið að lagasetningu með þeim hætti að hún valdi tjóni og raski þeim réttindum sem þegar hefur verið stofnað til á grundvelli eldri laga, nema það sér algerlega nauðsynlegt og fullar bætur komi fyrir.

Eru það einnig almenn sjónarmið fræðimanna, sem hafa m.a. verið staðfest af Umboðsmanns Alþingis og dómum Hæstaréttar Íslands og Mannréttindadómstóls Evrópu. Helgast þessi meginregla af sjónarmiðum um jafnræði, atvinnufrelsi og réttmætar væntingar, sem Mannréttindadómstóll Evrópu hefur staðfest að njóti verndar 1. gr. samningsviðauka 1 við mannréttindasáttmála Evrópu.

Þar sem atvinnuveganefnd, og í framhaldinu Alþingi með samþykki fyrrgreindra lagabreytinga, hefur þegar tekið afstöðu til þess hvar lína jafnræðis og málefnalegra sjónarmiða liggur, m.a. á grundvelli þeirra sjónarmiða sem nefndinni voru kynnt í álitni Tómasar Hrafns, verður að telja að henni sé nú, rúmu ári síðar, ekki fært að halda öðru fram um sömu atriði.

Þegar vísað er til þess að lagabreytingar og lagaskil verði að vera með almennum hætti er vísað til þess að þær mega ekki vera settar fram til þess að vega að hagsmunum eins eða fárra aðila. Rétt er að vekja athygli nefndarinnar á að ýmislegt í lagatextanum og greinargerð virðist sérstaklega beint að umsókn Arnarlax um auknar framleiðsluheimildir (lífmassa) í Arnarfirði.

Þannig er fjallað um í greinargerðinni að umsóknir um breytingar á rekstrarleyfi hafi átt að falla niður þegar umsóknir um ný fiskeldissvæði féllu niður skv. ákvæði til bráðabirgða II við lög um fiskeldi, sbr. 24. gr. laga nr. 101/2019, þó svo að baki þeirri lögskýringu séu engin rök og ekki er það heldur rökrétt þar sem breytingar á

rekstrarleyfum sæta ekki uppboði skv. grein 4a og því varð engin breyting á meðferð umsókna um breytingu á rekstrarleyfum við setningu laga nr. 101/2019. Þeirri breytingu er framkomnu frumvarpi ætlað að ná fram.

Arnarlax er með í umsóknarferli umsókn um breytingu á rekstrarleyfi félagsins í Arnarfirði þar sem óskað er eftir heimild til að auka framleiðslumagn úr 10.000 tonnum í 14.500 tonn.

Sú umsókn á sér langan aðdraganda, sem hófst í október 2017 er Hafrannsóknarstofnun gaf út endanlega ráðgjöf um burðarþol Arnarfjarðar og taldi stofnunin að fjörðurinn gæti borið 20.000 tonna lífmassa.

Í desember 2017 tilkynnti Arnarlax hf. til Skipulagsstofnunar áform félagsins um að auka framleiðslu á laxi í sjókvíum í Arnarfirði og í júlí 2018 ákvað Skipulagsstofnun að fyrirhuguð framleiðsluaukning skyldi háð mati á umhverfisáhrifum.

Í maí 2019 lagði Arnarlax formlega fram umsókn um breytingu á núverandi rekstrarleyfi til Matvælastofnunar.

Í maí 2019 lá fyrir tillaga að matsáætlun vegna aukningar á framleiðslu fyrirtækisins á laxi í sjókvíum í Arnarfirði um 4.500 tonn, og hún kynnt og óskað eftir athugasemdum við tillöguna.

Kærandi gekk frá endanlegri tillögu sinni að matsáætlun og lagði fram til Skipulagsstofnunar í júní 2019.

Í júlí 2019 lagði kærandi fram frummatsskýrslu til Skipulagsstofnunar.

Arnarlax hefur frá þeim tíma staðið í ágreiningi við Skipulagsstofnun um framgang umhverfismats félagsins og er sá ágreiningur nú fyrir úrskurðarnefnd um umhverfis- og auðlindamál.

Umsókn og ágreiningur Arnarlax við Skipulagsstofnun um framgang umsóknar félagsins fær á sig nýtt ljós í greinargerð með því frumvarpi sem komið er til nefndarinnar þar sem leitast er við að hafa áhrif á afdrif hennar.

Vegna hinna einstaklingsbundnu atvika sem hér um ræðir og tilvísunum í greinargerð til núverandi umsóknar um rekstrarleyfi verður að telja að atvinnuveganefnd komist ekki undan því að kalla eftir því hvað margar umsóknir eru í sömu stöðu og umsókn Arnarlax, því eftir því sem félagið telur er það eitt í þeirri stöðu.

Arnarlax telur því að verulegur vafi sé á því að frumvarpið og ákvæði þess um niðurfall umsóknar félagsins um breytingu á rekstrarleyfi í Arnarfirði geti uppfyllt skilyrði um að vera málefnalegt og almennt. Enn síður verður séð að sjónarmið um jafnræði, eða sömu meðhöndlun umsókna við breytingu á reglum, annars vegar nú þegar leitað er eftir að setja í lög ákvæði um heimild til uppboðs á lífmassa og hins vegar ákvæði um lagaskil sem sett voru í júní 2019 þegar tekin voru upp í lögum um fiskeldi heimild til útboðs á nýjum eldissvæðum.

Í greinargerð með frumvarpsdrögum, gert ráð fyrir að breytingar geti orðið á rekstrarleyfum í fiskeldi (hámark lífmassa), til hækkunar eða lækkunar, í samræmi við breytingar á mati á burðarþoli fjarðar. Arnarlax fær með engu mót séð hvaða

málefnalegu rök geta legið því til grundvallar að láta aukningu á lífmassa, sem fram kemur eftir gildistöku laga nr. 101/2019, veita rétt til aukningar án útboðs, en að láta ónýttan lífmassa sem til staðar voru fyrir gildistöku laganna fara í útboð. Hvað þá þegar slíkt er gert með nýrri lagasetningu u.þ.b. ári síðar. Á þetta ekki síst við í ljósi áður nefndra sjónarmiða um réttmætar væntingar.

Vilji atvinnuveganefnd fara þá leið sem frumvarpið leggur til og telji nefndin hana færa út frá jafnræði almennt, er þess því farið á leit við atvinnuveganefnd að ákvæðum um lagaskil verði hagað með þeim hætti að ekki sé verið að ónýta margra ára vinnu og kostnað í tengslum við umsóknir um leyfi til fiskeldis, enda líklegt að slíkt gæti brotið gegn réttindum félagsins.

Fyrir hönd Arnarlax ehf.

Jóhannes Bjarni Björnsson hrl.